שופטים

א. בנוגע צו דער מצוה פון מינוי מלך — שום תשים עליך מלך[1] — איז ידועה די שאלה[2]:

בשעת אידן האָבן געבעטן ביי שמואל הנביא „תנה לנו מלך" איז ער דערפון געווען זייער אומצופרידן[3], און אויך דער אויבערשטער האָט געזאָגט „כי אותי מאסו גו'"[4] — ולכאורה, דאָס איז דאָך אַ מצוה וואָס דער אויבערשטער האָט אַנגעזאָגט אידן? ובפרט לויטן מאמר חז"ל[5] „ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך כו'" — וואָס דערפון איז מובן, אַז דאָס איז אַ מצוה נעלית ביותר, ואפילו פון די מצות התלויות בארץ.

און ווידער, אויב זייער מאַנען אַ מלך אין יענעם זמן איז געווען אַ דבר בלתי רצוי — פאַרוואָס האָט דער אויבערשטער דאָמאָלס אַנגעזאָגט שמואל הנביא אַז ער זאָל נאָכגעבן אידן און ממנה זיין אַ מלך אויף זיי?

ב. אין חסידות[6] איז אין דעם מבואר, אַז דער מכוון פון מינוי מלך איז אויף צוויי אופנים (זה למעלה מזה):

א) אַ טעם פשוט, ווייל (בלשון המשנה[7]) „אלמלא מוראה (של מלכות) איש את רעהו חיים בלעו" — אַז דער מלך זאָל אַנפירן און אויפטאָן אַז די הנהגה פון די אנשי המדינה זאָל זיין כראוי.

אפילו ווען דער שכל פאַרשטייט אַז מ'דאַרף זיך פירן כדבעי, איז עס אַבער ניט געניג, ווייל העין רואה והלב חומד וכו'[8] — און דערפאַר דאַרף מען אַנקומען צו יראת המלך, וואָס פועלט אַז מען זאָל זיך פירן בדרך הישר.

ב) ווען דער מצב איז אַז המוח שליט על הלב בתמידיות — איז ניט נויטיק אַ מינוי מלך לענין האמור; עס זיינען אַבער דאָ אַזעלכע ענינים, וואָס דער עם האָט ניט קיין דעת צו פאַרשטיין ווי מען דאַרף זיך פירן בהם — נאָר דער מלך מצד מעלתו וואָס משכמו ומעלה גבוה מכל העם[9] פאַרשטייט זיי, און ער גיט אַרויס פקודות ווי מען זאָל זיך פירן — און די אנשי המדינה טוען אַזוי, ווייל אַזוי האָט דער מלך געהייסן.

און דאָס איז דער ענין פון מינוי מלך (בפנימיותו ובשרשו) ביי עם ישראל — וואָס זייער אדון און מלך איז דער אויבערשטער, און דער מלך בשר ודם, וואָס מ'איז ממנה, איז דער ממוצע וואָס איז מגלה מלכותו ית' צו אידן:

אידן מצד עצמם זיינען מאמינים, פאַרשטייען און פילן אַז זייער חיות נעמט זיך פון (מלכותו של) הקב"ה, וואָס דאָס דאַרף ביי זיי אַרויסרופן דעם

---

1) פרשתנו יז, טו.

2) אברבנאל פרשתנו „הספק העשירי". ושם לאחז"ז מביא תי' כו"כ מפרשים, ע"ש. כלי יקר פרשתנו עה"פ. רד"ק ש"א ח, ה. וראה סנהדרין כ, ב. רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ב. ועוד.

3) ש"א שם, ו. וראה שם יב, יב ואילך.

4) שם, ז.

5) סנהדרין שם. ספרי ראה (יב, י). ועוד. רמב"ם ריש הל' מלכים.

6) סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"א ופ"ג, ע"ש באורך (בהבא לקמן ס"ב-ג).

7) אבות פ"ג מ"ב.

8) רש"י שלח טו, לט.

9) ש"א ט, ב. ונת' באוה"ת בראשית (כרך ד) ע' 1528. שם שה"ש (כרך ב) ע' תיד-טו. ועוד.

ביטול צום אויבערשטן. בשעת אבער זיי זיינען אין א מצב און ביי זיי פעלט אט דער ביטול, דארפן זיי אנקומען צו א מלך בשר ודם, וואס דורך מורא מלכותו וכו' ווערט ביי זיי אויפגעטאן א יראה וביטול צו מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אבער בשעת אידן זיינען ווי עס דארף צו זיין און עס איז ביי זיי פאראן דער ביטול צו אלקות מצד עצמם, דעמאלט איז דער אויפטו פון (מינוי) מלך אין א העכערן אופן: די מדריגות אין אלקות צו וועלכע אידן קענען מצד עצמם ניט צוקומען, ווייל די מדריגות זיינען העכער פון זייער השגה — איז דער מלך (וואס מצד מעלתו כנ"ל האט ער א השגה אויך אין זיי) ממשיך ומשפיע זיי צו עם ישראל — און דאס פועלט בא אידן אויך א העכערן אופן פון יראה וביטול, א ביטול וואס איז העכער פון זייער הבנה והשגה.

ג. עפ"ז ווערן פארענטפערט די שאלות הנ"ל:

שמואל הנביא האט געוואלט אז דער מצב פון אידן זאל זיין אין אן אופן אז זיי זאלן שטיין מיט א ביטול צו אלקות מצד עצמם, ניט אנקומענדיק צו א מלך — און דער מלך זאל ביי זיי פועל זיין די העכערע דרגא פון ביטול און יראה (בכלל — יראה עילאה); אידן האבן אבער געבעטן א „מלך לשפטנו ככל הגוים"[10] — א מלך וואס זאל זיי באווארענען פון „איש את רעהו חיים בלעו" — וואס דאס ווייזט אז ביי זיי האט געפעלט די דרגא פון יראת שמים,

וואס אידן דארפן האבן מצד עצמם. און דערפאר האט דער אויבערשטער געזאגט „כי אותי מאסו גו'" — עס פעלט ביי זיי יראת שמים.

און ס'איז מובן, אז אעפ"כ האט זיי דער אויבערשטער „נאכגעגעבן" און געהייסן ממנה זיין א מלך — ווייל ווען בא א אידן פעלט ביראה, מאיזו סיבה שתהי', איז אע"פ אז ער דארף אליין, אן דער השפעה פון מלך, צוקומען צו דעם ביטול — דאך קען מען ניט ווארטן — און ביז דעמאלט זאל ער זיין ח"ו א איד אן עול מלכות שמים:

ער דארף אויף זיך תיכף אננעמען א מלך, וואס זאל אים באווארענען אין די ענינים: און דערנאך במשך הזמן, ווען ער מצד עצמו צוקומען צו דער דרגא פון ביטול און יראה, ביז אויך צו די דרגות פון סוג הב' דורך א מלך, כנ"ל.

ד. פון יעדן ענין דארף מען ארויס־נעמען א הוראה אין עבודת ה':

אע"פ אז בזמן הגלות איז ניטא קיין מלך — זאגן אבער חז"ל[11] „מאן מלכי רבנן". אזוי ווי עס איז דא די מצוה פון מינוי מלך, עד"ז האט א איד אויף זיך דעם ציווי פון מלכי רבנן „עשה לך רב"[12].

און אויף דעם איז די הוראה פון ענין הנ"ל: עס זיינען פאראן אזעלכע וואס מיינען, אז בנוגע די נידעריקע ענינים קענען זיי אליין פארשטיין און מחליט זיין, ובמילא דארפן זיי ווען דעם ניט פרעגן ביי א „רב".

די משנה זאגט „עשה לך רב", יעדער איד דארף האבן א „רב" — זיי טראכטן אבער, אז דערמיט ווערן געמיינט די

10) ש"א ח, ה. ועד"ז שם, כ. — ומש"נ בפרשתנו (שם, יד) „אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי" — ראה רמב"ן שם, דמש"נ „אשימה עלי גו'" הוא „מרמיזותיו על העתידות שכן הי' כששאלו להם כו'", אבל אי"ז מעלת ענין המלוכה כפי שצ"ל ע"פ תורה.

11) ראה גיטין ספ"ה.

12) אבות פ"א מ"ו ומט"ו.

ענינים נעלים; ווען עס קומט אַבער צו ענינים פשוטים, איז ער אַ מאמין בעצמו, ער דאַרף ניט אַנקומען צו השפעה פון אַ רב. דאָס קען ער אַליין אויפטאָן.

אי, עס גייט דורך אַ משך זמן און ער שטייט נאָך אַלץ אין זעלבן מצב נמוך — פונדעסטוועגן מיינט ער, איז ניט כדאי דערמיט צו גיין צום „רב". ער וועט וואַרטן „עד שיערה עליו רוח ממרום", ביז ער וועט נתעורר ווערן מיט יראה כדבעי און מתקן זיין אַלץ וואָס ער דאַרף מתקן זיין — בכח עצמו.

אויף דעם איז די הוראה פון מינוי מלך ברוחניות איצטער: הגם אַז (עלי' — בא אידן) איז ענינו ופעולתו של מלך בעיקר שייך בנוגע צו העכערע מדריגות, אַבער ווען ס'איז אַ מצב פון „אותי מאסו", ח"ו, אַדער אַ חשש אויף דעם — דאַרף מען גלייך נוצן מורא המלך אויף דעם.

ה. עס זיינען פאַראַן אויך אַזעלכע וואָס זאָגן, אַז זיי געפינען ניט פאַר זיך קיין „רב". דאַרפן זיי וויסן אַז דאָס איז מעצת ופיתוי היצר. וואָרום לא אלמן ישראל[13], און ס'איז ניט שייך די מציאות, אַז צווישן אידן זאָל ניט זיין אַזיינער וואָס האָט מער אהבת ה' ויראת ה' פון אים — און קען במילא זיין פאַר אים אַ „רב"[14]. נאָר דערויף דאַרף זיין עשה (אויך פון ל' מעשין על הצדקה[15], כפיית ישות עצמו) און יגיעה — ער דאַרף זיך מתייגע זיין און זוכן, ביז ער וועט געפינען אַ „רב".

וואָרום אויף זיך טאָר מען זיך ניט פאַרלאָזן[16] — מען מוז האָבן אַ „רב". און יגעת ומצאת[17] — אויב ער וועט האָבן רעוועון און זוכן מיט אַן אמת וועט ער געפינען אַ רב.

און דער „רב" וועט מיט אים „איינלערנען" די פרשיות וואָס דער מלך פלעגט לייענען בהקהל — שמע און והי' אם שמוע[18] וכו'; פריער שמע וואָס איז קבלת עול מלכות שמים[19], און דערנאָך „והי' אם שמוע גו' (און) ואספת דגנך", ער וועט אים געבן צו פארשטיין אויך אין השגה אַז דער „ואספת דגנך" איז תלוי אין דעם „שמוע תשמעו";

און נאָכדעם ווי דער „רב" וועט ביי אים מעורר זיין די נידעריקע דרגא פון ביטול און קבלת עול, וועט ער אויף אים דערנאָך ממשיך זיין די העכערע מדריגה — יראה עילאה.

און כהנ"ל האָט אַ שייכות מיוחדת צו עקבתא דמשיחא, ערב ביאת משיח צדקנו — וואָס ענינו איז דאָך ביידע זאָכן[20]: רב (ילמד תורה אלעמען — אפילו לאבות ומשה רבנו[21]) און מלך — מלכא משיחא.

(משיחת שמחת בית השואבה, שנת הקה"ל, תשי"ג)

---

13) ראה ב"ר (פנ"ר, ז) „אין דור שאין בו כמשה".

14) להעיר מפי' הרמב"ם ורבינו יונה לאבות שם.

15) ב"י לסי' רמ"ח. נת' בד"ה ועבדי דוד תרצ"ט. וראה לקו"ת בחוקותי מה, א.

16) כמחז"ל (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמין בעצמך.

17) מגילה ו, ריש ע"ב.

18) סוטה מא, א (במשנה). רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ג. — נת' לקמן ע' 204 ואילך.

19) ברכות רפ"ב (במשנה). הובא בפרש"י סוטה שם ד"ה ושמע.

20) סהמ"צ להצ"צ שם.

21) לקו"ת צו יז, א. ש' האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ שם.